

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

Överklagande av en hovrättsdom – brott mot lagen om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål, grovt brott

Klagande

Riksåklagaren
Box 5553
114 85 Stockholm

Motpart

AH

Ombud och offentlig försvarare: Advokaten DM

Överklagade avgörandet

Svea hovrätts dom den 16 april 2024 i mål B 2183-24

Yrkanden

Jag yrkar att AH ska dömas för brott mot lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål, grovt brott. Påföljden bör bestämmas till ungdomstjänst.

Frågan i målet

Den fråga som enligt min uppfattning är av intresse ur prejudikatsynpunkt är om en stark laserpekare faller under tillämpningsområdet för lagen om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål.

Bakgrund

AH åtalades för brott mot lagen om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål, grovt brott, enligt följande gärningsbeskrivning.

AH har haft en stark laserpekare på allmän plats trots att det inte var befogat. Föremålet var ägnat att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa. Det hände den 18 oktober 2023 på Pettersbergsgatan, Västerås, Västerås stad.

Brottet bör bedömas som grovt då föremålet innehafts i ett sammanhang där det kunde befaras komma till användning vid brottsligt angrepp på någons liv eller hälsa och då föremålet har varit av särskilt farlig beskaffenhet.

AH begick gärningen med uppsåt.

Domstolarna

Åtalet har ogillats av såväl tingsrätten som hovrätten.

Tingsrätten, i vars bedömning hovrätten instämt i, har i sina domskäl uttalat bl.a. följande (domen s. 5 f.).

Av beslagsprotokoll och förhöret med EH framgår att en laserpekare påträffades i samband med att polis visiterade AH. Av åberopad rapport framgår att riskavståndet för bestående men för laserpekaren är 18 meter. Av bild på laserpekaren framgår att det på den finns en etikett där det står DANGER och en varningsbild på ett öga.

Av utredningen som åklagaren har åberopat framgår i och för sig att innehavet av laserpekaren kräver tillstånd enligt strålskyddsförordningen, eftersom det rör sig om en s.k. stark laserpekare. I NJA 2019 s. 577 slog dock Högsta domstolen fast att det skulle strida mot legalitetsprincipen att döma en person till ansvar för brott mot strålskyddslagen på grund av att denne hade innehaft en stark laserpekare utan tillstånd, eftersom det skulle kräva tillämpning av en teknisk standard som inte fanns tillgänglig på svenska (SS EN 60825–1, utgåva 4, 2007). Strålskyddsförordningen hänvisar även i nuläget till samma tekniska standard. Laserpekaren kan därför inte befaras komma till brottslig användning genom brott mot strålskyddslagen.

Åklagaren har inte heller gjort gällande att innehavet skulle utgöra ett brott mot strålskyddslagen, utan att innehavet utgör ett brott mot lagen om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål, grovt brott. Frågan är därför om innehav av en laserpekare, när ansvar inte kan utdömas enligt strålskyddslagen, i stället kan bedömas som ett brott enligt lagen om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål.

Enligt 1 § av lagen får knivar, andra stick- och skärvapen och andra föremål som är ägnade att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa inte innehas på allmän plats, inom skolområde där grundskole- eller gymnasieundervisning bedrivs, eller i fordon på allmän plats. Lagens tillämpningsområde träffar därmed knivar, andra stick- och skärvapen och andra föremål som är ägnade att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa. En laserpekare kan inte sägas vara en kniv eller ett annat stick- eller skärvapen. Frågan är om det kan anses vara ett föremål som är ägnat att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa.

Som Högsta domstolen funnit i NJA 2011 s 556 talar straffbestämmelsens konstruktion för att försiktighet ska iakttas vid tolkningen av bestämmelsen när det gäller frågan om vilka föremål som ska ingå i tillämpningsområdet. Vidare uttalas att syftet med bestämmelsen, liksom de uttalanden som görs och exempel som ges i förarbetena, synes tala för att endast knivar och liknande föremål samt gatustridsvapen omfattas. Emot en så strikt avgränsning talar å andra sidan uttalandet i förarbetena, att regeln i princip tar sikte på sådana föremål som kan utgöra vapen enligt bestämmelsen om olaga hot (4 kap. 5 § BrB) och som även avses i förverkanderegeln i 36 kap. 3 § 2 BrB. Mot denna bakgrund fann Högsta domstolen att även vissa vapen som kan användas för att slå och krossa är avsedda omfattas av bestämmelsen, i det aktuella fallet ett basebollträ.

En laserpekare kan inte anses vara ett sådant vapen som kan användas för att slå och krossa som är avsett att omfattas av bestämmelsen och inte heller att anse som ett gatustridsvapen. Sammanfattningsvis kan en laserpekare, även en stark sådan, inte anses vara ett sådant föremål som omfattas av knivförbudslagen (se Svea hovrätts dom 2024-01-15 i mål nr B 15363-23).

Annat har inte framkommit än att AH var på väg till kiosken i området där han bor när han greps. Även om han är känd för polisen finns det inget kring omständigheterna i samband med gripandet som talar för att laserpekaren kan befaras komma till brottslig användning. Åtalet bör därför ogillas samt förverkandeyrkandet avslås och beslaget hävas.

Grunderna för min inställning

Den rättsliga regleringen

Enligt 1 § lagen om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål (knivförbudslagen) får knivar, andra stick- och skärvapen och andra föremål som är ägnade att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa inte innehas på allmän plats, inom skolområde där grundskole- eller gymnasieundervisning bedrivs, eller i fordon på allmän plats.

Förbudet enligt 1 § är straffsanktionerat genom 4 § samma lag där det stadgas följande.

Den som uppsåtligen bryter mot 1 eller 2 § döms till böter eller fängelse i högst ett år.

Om gärningen har begåtts av oaktsamhet, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om ett brott som avses i första stycket är grovt, döms till fängelse i lägst sex månader och högst två år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

1. föremålet har innehafts i ett sammanhang där det kan befaras komma till användning vid brottsligt angrepp på någons liv, hälsa eller trygghet till person,
2. föremålet har varit av särskilt farlig beskaffenhet,
3. innehavet, överlåtelsen eller saluhållandet har avsett flera föremål, eller
4. gärningen på annat sätt har varit av särskilt farlig art.

Om det rör sig om ringa fall utgör gärningen dock inte brott.

Förarbeten m.m.

Knivförbudslagen utgjorde vid dess införande ett led i flera olika lagstiftningsåtgärder som vidtogs i syfte att bryta den negativa utvecklingen när det gäller våldsbrottsligheten och särskilt för att komma tillrätta med sådana våldsbrott där vapen, knivar och andra tillhyggen kommer till användning (se Prop. 1987/88:98).

Enligt lagens förarbeten syftar begränsningen av rätten att bära kniv och andra farliga föremål till att minska såväl antalet våldsbrott som antalet personer som dödas eller skadas i samband med sådan brottslighet. Genom lagstiftningen har också samhällets avståndstagande från att människor går omkring beväpnade markerats tydligare och förbudet är tänkt att på så sätt bidra till att ändra attityderna till att bära kniv. (A. prop. s. 6 f.)

Förbudet är i första hand avsett att träffa sådana innehav som ökar risken för att våldshandlingar inträffar (prop. 1999/2000:27 s. 79 och prop. 1987/88:98 s. 14 och 16). Under förbudet faller enligt motiven – vid sidan om skär- och stickvapen – även en del verktyg och andra föremål som genom sin konstruktion är ägnade att användas för att skada andra, t.ex. sylar, stämjärn och mejslar. Regeln tar i princip sikte på sådana föremål som avses i förverkanderegeln i 36 kap. 3 § 2 brottsbalken och som kan utgöra vapen enligt bestämmelsen om olaga hot i 4 kap. 5 § brottsbalken.

Enligt 36 kap. 3 § 2 brottsbalken får förverkande beslutas i fråga om föremål som är ägnade att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa och som har påträffats under omständigheter som ger anledning att befara att de ska komma till sådan användning. I bestämmelsens förarbeten lämnas åtskilliga exempel på föremål av det slaget. Hit hör t.ex. knivar och andra eggvapen, kättingar, vajrar, batonger samt olika slags käppar och metallrör. Även bensinflaskor, pepparspray och giftiga vätskor kan hänföras till denna kategori (prop. 1982/83:89 s. 14). För att föremålet ska anses ”ägnat” att användas vid brott mot liv eller hälsa krävs att det lätt ska kunna användas som tillhygge vid våldsbrottslighet eller annars som ett medel att skada annan (a. prop. s. 13 f.).

I den tidigare lydelsen¹ av bestämmelsen om olaga hot i 4 kap. 5 § brottsbalken beskrevs hotet i lagtexten såsom att någon ”lyfter vapen mot någon annan eller

---

¹ Se SFS 2017:332

annars hotar med brottslig gärning”. Det anförda exemplet, lyftande av vapen, hade sin bakgrund i strafflagens stadgande om resande av livsfarligt vapen i 14:15. Då bestämmelsen om olaga hot är tänkt att tillämpas på åtskilliga situationer, där det förekommer tillhyggen som inte är livsfarliga men ändå kan medföra avsevärd skada, utgick ordet ”livsfarligt” i det slutliga förslaget till brottsbalken (NJA II 1962 s. 129). Liksom enligt strafflagen är begreppet vapen i 4 kap. 5 § brottsbalken inte begränsat till vapen i teknisk mening, som knivar och skjutvapen, utan omfattar även andra verktyg och bruksföremål som kan användas för att tillfoga andra människor kroppsskada eller till och med döden. Härmed avses t.ex. yxor, järnspett eller knölpåkar (NJA II 1962 s. 128).

Min bedömning

Genom de exempel och hänvisningar som anges i förarbetena till knivförbudslagen står klart att lagstiftningen varit avsedd att tillämpas på samtliga föremål som genom sin konstruktion är ägnade att användas vid våldsbrott.

Högsta domstolen har dock i rättsfallet ”Bollträet” NJA 2011 s. 556 uttalat bl.a. följande.

8. Straffbestämmelsens konstruktion talar för att försiktighet ska iakttas vid tolkningen av bestämmelsen när det gäller frågan om vilka föremål som ska ingå i tillämpningsområdet. En språklig tolkning av formuleringen utesluter i och för sig inte att varje föremål som lätt kan användas som vapen vid våldsbrott omfattas av förbudet. Av sammanhanget framgår dock tydligt att en begränsning har avsetts. Syftet med bestämmelsen, liksom de uttalanden som görs och exempel som ges i förarbetena, synes tala för att endast knivar och liknande föremål samt gatustridsvapen omfattas. Emot en så strikt avgränsning talar å andra sidan uttalandet i förarbetena, att regeln i princip tar sikte på sådana föremål som kan utgöra vapen enligt bestämmelsen om olaga hot (4 kap. 5 § BrB) och som även avses i förverkanderegeln i 36 kap. 3 § 2 BrB.

I det aktuella fallet kom Högsta domstolen fram till att ett bollträ skulle anses utgöra ett s.k. gatustridsvapen och således omfattas av lagstiftningen.

Domstolarna har tolkat Högsta domstolens avgörande så att det endast är föremål som kan användas för att slå eller krossa eller som kan definieras som gatustridsvapen som kan falla in under lagstiftningen. Jag instämmer inte i den tolkningen. Högsta domstolen prövning i det fallet avser ett bollträ. De uttalanden som Högsta domstolen gör utesluter enligt min uppfattning inte att också andra föremål som kan användas som vapen mot liv eller hälsa kan falla in under knivförbudslagen.

Av utredningen framgår att AH, som är känd av polisen sedan tidigare, var iklädd skyddsväst när han bar en stark laserpekare på allmän plats.

En stark laserpekare av det slag som AH bar är farlig och därför tillståndspliktig. Det är utrett att en sådan laserpekare kan orsaka allvarliga och permanenta skador på ögonen om den riktas mot någons ansikte. Det är min uppfattning att en sådan laserpekare måste kunna falla in under tillämpningsområdet för brott mot knivförbudslagen.

Eftersom det är utrett att AH innehaft laserpekaren på allmän plats utan att ha haft fog för det ska han dömas för brott mot knivförbudslagen. Mot bakgrund av det sammanhang han bar laserpekaren, dess farlighet och att han samtidigt var iklädd skyddsväst bör gärningen bedömas som grov.

Minimistraflet för grovt brott mot knivförbudslagen är fängelse i sex månader. AH var sjutton år vid gärningen. Enligt min uppfattning uppgår straffvärdet för hans del till fängelse i två månader. Påföljden bör bestämmas till ungdomstjänst motsvarande straffvärdet.

Prövningstillstånd

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar.

Högsta domstolen har i rättsfallet "Laserpekaren III" NJA 2019 s. 577, funnit att det strider mot legalitetsprincipen att döma någon för brott mot strålskyddsförordningen bestående i innehav av stark laserpekare utan tillstånd, eftersom det i strålskyddsförordningen hänvisades till en teknisk standard som endast finns tillgänglig på engelska. (Se även "Laserpekaren II" NJA 2017 s. 157.)

Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum (UC) har i tiden efter Högsta domstolens avgöranden rekommenderat åklagare att istället för brott mot strålskyddslagen åtala den som bär en stark laserpekare på allmän plats för brott mot knivförbudslagen och i samband därmed begära laserpekaren förverkad. Om laserpekaren inte innehafts på allmän plats är rekommendationen att den bör begäras förverkad med stöd av 36 kap. 3 § brottsbalken. Detta eftersom starka laserpekare kan användas vid brott mot person, bl.a. grov misshandel, då laserstrålen kan allvarligt försämra eller i värsta fall förstöra synen på den som utsätts.

Jag kan, efter att ha tagit del av nu aktuella domar och ett antal andra underrättsdomar, konstatera att underrättspraxis inte är enhetlig när det gäller frågan om starka laserpekare faller inom knivförbudslagens tillämpningsområde eller möjligheterna att med stöd av 36 kap. 3 § brottsbalken förverka sådana pekare. Samtidigt finns exempel i underrättspraxis där starka laserpekare använts för brott mot person, såsom ofredande, misshandel och grov misshandel. Det

finns även exempel på fällande domar där starka laserpekare använts vid luftfartssabotage.

Mot bakgrund av den extrema våldsutveckling samhället drabbats av under senare år är det enligt min uppfattning mycket olyckligt om ett föremål som uppenbarligen kan användas som vapen vid allvarliga brott mot person fritt ska kunna innehas av bl.a. grovt kriminella utan att rättsväsendet kan ingripa mot själva innehavet.

Det är mot denna bakgrund av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar mitt överklagande.

Bevisning m.m.

Muntlig bevisning

1. Förhör med den tilltalade AH
2. Vittnesförhör med polismannen EH angående hans iakttagelser av AH, att han bar skyddsväst vid ingripandet samt var verbalt och fysiskt aggressiv för att bevisa att laserpekaren innehafts i ett sammanhang där den kunde befaras komma till brottslig användning.

Den muntliga bevisningen åberopas genom uppspelning av videoförhören vid tingsrätten (hänvisning godtas).

Skriftlig bevisning

1. Rapport klassificering av laserpekare utvisande att laserpekaren var stark, att riskavståndet var 53 m, att riskavståndet för bestående men var 18 m (förundersökningsprotokoll s. 9-11) för att bevisa att laserpekaren var av särskilt farlig beskaffenhet.
2. Protokoll över fotodokumentation och fotografier utvisande att laserpekaren var stark och hur det såg ut när det lystes med den samt att det suttit en tydlig varningsetikett på den (förundersökningsprotokoll s. 15-27) för att bevisa uppsåt till att laserpekaren var stark och särskilt farlig.
3. PM angående provbelysningen utvisande att testpersonens ögon blev lätt irriterade när lasern tändes (förundersökningsprotokoll s. 8) för att bevisa uppsåt till att laserpekaren var stark. Åberopas enligt 35 kap 14 § rättegångsbalken då det inte är uppenbart olämpligt.
4. Anmälan (förundersökningsprotokoll s. 3-5) för att bevisa att gärningen skett på allmän plats och att AH bar skyddsväst.

Målet kan enligt min uppfattning avgöras på handlingarna.

Katarina Johansson Welin

My Hedström

Kopia till:
Utvecklingscentrum
Åklagarkammaren i Västerås (AM-168683-23)
Assistentåklagaren Sofia Willenfors